

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**III Всеукраїнської
Науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

**«Соціально-етичні та деонтологічні проблеми
сучасної медицини
(немедичні проблеми в медицині)»
24-25 лютого 2022 року**

м. Запоріжжя

УДК 614.253(063)

С69

Редколегія:

Боярська Л.М. – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

Утюж І.Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Котлова Ю.В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Сепетий Д.П. – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Мегрелішвілі М.О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К.А. – кандидат історичних наук, викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Павленко Н.В. – кандидат філософських наук, викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)» (24-25 лютого 2022 року). – Запоріжжя: ЗДМУ, 2022. – 248 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

<i>Герасімчук Т.С., Стрижко М.В., Сліпко В.О.</i> Вплив SARS-COV-2 на психічне здоров'я та неврологічний стан населення	57
<i>Корсак Ю.К.</i> Про джерела сучасних консцієнтальних нападів та підвищення стійкості молоді	61
<i>Іванькова Н.А.</i> Філософські проблеми в умовах зміни парадигми навчання	65
<i>Дубініна Я.П., Герасімчук Т.С., Шаменко В.О.</i> Антивакцинаторство: міждисциплінарний підхід до оцінки явища	66

2. ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

<i>Боярська Л.М., Котлова Ю.В., Подліанова О.І., Потапенко С. В., Левчук-Воронцова Т.О., Дмитрякова Г.М., Гребенюк Л.В.</i> Професійне формування особистості лікаря у світі нових освітніх реалій	70
<i>Турган О.Д.</i> Енергія художнього слова в системі підготовки фахівців медико-фармацевтичного спрямування	73
<i>Марушко Ю.В., Дмитришин Б.Я., Бовкун О.А., Єсіпова С.І., Дмитришин О.А.</i> Формування соціальних навичок як необхідного компонента конкурентоспроможності лікаря	75
<i>Карпенко К.І.</i> Викладання курсу «Етикет у суспільстві, етикет в медицині»: виклики та відповіді	77
<i>Касаткіна К.А.</i> Особистісно-орієнтований підхід в організації самостійної роботи іноземних студентів	80
<i>Стиця Н.В.</i> Принцип цілісності світоглядної підготовки лікаря	82
<i>Ravlenko N.V.</i> The importance of “soft skills” in formation of physicians’ competencies	84
<i>Самойленко О.В., Степанов О., Уточкін Я.</i> Нейрофізіологічні стратегії оптимізації підготовки до іспиту КРОК	85
<i>Четвертак Т.Ю., Шкопинська Т.Є., Поправко М.І.</i> Розвиток емоційного інтелекту здобувачів медичної освіти	87
<i>Цуркан М.В., Цуркан І.М.</i> Роль української мови у підготовці міжнародних фахівців медичної галузі	88
<i>Уварова О.О., Сікорська О.О.</i> Уміння самоорганізації у майбутніх лікарів як умова формування професійного іміджу	90
<i>Ткач А.В.</i> Суспільно-гуманітарні дисципліни – основа національно-патріотичного виховання майбутнього лікаря	91
<i>Канигіна С.М., Черепок О.О., Пузік С.Г., Волох Н.Г.</i> Деонтологічна готовність фахівців спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»	93
<i>Канигіна С.М., Черепок О.О., Дац Д.І., Івченко А.О.</i> Соціально-етичні, деонтологічні та професійно спрямовані питання підготовки фахівців з фізичної терапії	94
<i>Корсак К.В.</i> Про зв'язок емоційного здоров'я молоді України з вибором змісту обов'язкового компонента національної освіти	96

неоднозначності (яка виявляється щонайменше у трьох сенсах: 1) у рамках однієї «часової матрьошки»; 2) в інтеракціях темпоральних одиниць одного рівня; 3) у комплексі «внутрішнє-зовнішнє») відкриває перспективи дослідження широкого кола антропологічних та етико-аксіологічних проблем темпорально-історичної дійсності.

Список використаних джерел

1. Гуссерль Э. Феноменология внутреннего сознания времени / пер. В. И. Молчанова // Собрание сочинений. — Т.1 / Составл., вступ. статья, общ. ред. В. И. Молчанова. — М.: Гнозис, 1994. — 192 с.

2. Запорожан В. Н. Между добром и злом: нравственное самоопределение человека: монография / В. Н. Запорожан, И. А. Донникова, В. Б. Ханжи. — Одесса: ОНМедУ, 2020. — 264 с.

3. Ляшенко Д. Н. К вопросу о двойственном системном моделировании // Res systemica: збірка робіт, присвячена 90-річчю проф. А. І. Уймова [монограф.]. — 2-ге вид. — Одеса: Видавник С. Л. Назарчук, 2020. — С. 89–96.

4. Уёмов А. И. Системные аспекты философского знания. — Одесса: Студия Негоциант, 2000. — 160 с.

5. Ханжи В. Б. Добро и зло как векторы свободы воли в структуре антропного времени / В. Б. Ханжи, Д. Н. Ляшенко // Anthropological Measurements of Philosophical Research. — 2017. — Вып. 12. — С. 27–39.

ВПЛИВ SARS-COV-2 НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА НЕВРОЛОГІЧНИЙ СТАН НАСЕЛЕННЯ

*Герасімчук Тетяна Сергіївна, к.м.н., асистент кафедри дитячих хвороб,
Стрижко Мелена Володимірівна, лікар-інтерн, спеціальність «Педіатрія»,
Запорізький державний медичний університет,
Сліпко Вікторія Олексіївна, завідувачка ІБВ раннього віку
НКП «Дитяча лікарня №5» ЗМП*

Третій рік поспіль на всі континенти насуваються хвилі епідемії SARS-CoV-2, кожна з яких може мати все більш трагічні наслідки для людства. Чим є SARS-CoV-2 з філософської точки зору, які перспективи та наслідки пандемії?

На сьогоднішній день коронавірус є масштабною проблемою, що сколихнула великий прошарок суспільства та нікого не залишила осторонь. За влучним висловом Chen T., здвинулась картина світу, хвороба відсторонила оточуюче, заразивши тривогою тривіальне, загострила всі почуття, викликала страх тактильності перевела життя на дистанційне управління [8, с. 1091].

Людство в своїй більшості протягом епох та віків співіснувало з бактеріями та вірусами, найпростішими, які викликали хвороби так чи інакше забирали життя. Але завжди було більш тяжко, коли негативні соціальні, економічні та біологічні фактори збігались, що обумовлювало широке поширення інфекції до рівня пандемії [1, с. 320].

Відразу згадується чума, як біч Середньовіччя; яка у нашому сприйнятті є абстракцією, що відтворює дух середніх віків. Дальке Р. зазначає позитивний вплив пандемії на суспільство: «чума спонукала до тектонічних змін в

економічних відносинах, які в кінцевому підсумку позбулися кріпосного права і феодалізму та заклали основи Відродження» [1, с. 320. 2, с. 215, 3].

З Відродженням прийшов сифіліс, як покарання за радості земного життя. В самій культурі було чітко зрозуміло, що сифіліс – це не «теологічна», а «гуманістична» хвороба, покарання ренесансному виду. Не можна не згадати туберкульоз – хворобу ХІХ століття, хворобу інтелігенції, хворобу легень – апарату, що постачає в організм повітря як субстанцію духа. Дуже детально про це у своїй книзі, під назвою «Чарівна гора», описав Томас Манн. Тобто пандемія – це лише каталізатор тих змін, які вже зріють у суспільстві [4-5, с. 401].

Всі пандемії пов'язані з сильним стресом, у стані якого постійно знаходяться люди, і який суттєво впливає на психологічний стан дорослих ті дітей, призводить до розвитку нервових захворювань, психіатричної патології. І вже у 19 сторіччі почалися систематичні дослідження, метою яких було вивчення патогенезу виникнення психічних, нервових уражень на тлі вірусних епідемій. Генрі Холанд у 1839 р. припустив, що грип може бути причиною «поведінкових змін, які можна порівняти з тими, що є вторинними щодо інших лихоманок». Через близько сто років Карл Менігер підтвердив зв'язок епідемій вірусних інфекцій зі збільшенням кількості психічних порушень [3, 9-10, с. 699–702].

З часом серед дослідників зростала зацікавленість щодо ролі вірусів як чинника психічних розладів органічного характеру на тлі гострого вірусного енцефаліта, «повільних» вірусних інфекцій центральної нервової системи (ЦНС), а також до так званих «функціональні психіатричні захворювання» при вірусних інфекціях [5, с. 401. 6, с. 108-1028. 7, с. 264-268]. Сьогодні є достатньо клінічних даних про те, що поєднання нейротропних вірусних інфекцій та стресу стимулюють розвиток психічних патологій, і цей факт потрібно враховувати при терапевтичних заходах під час пандемій [11, с. 116–123].

Вірус COVID-19 викликав масове ураження населення, пандемія такого масштабу є першою у житті сучасників. Людей лякає невизначеність: невідомо, скільки часу вона буде існувати, в які форми проходитиме мутація вірусу, чи винайде людство технології глобального захисту. Але найбільш важливими питаннями для визначення стратегій в медицині залишається те, яким чином даний вірус взаємодіє з макроорганізмом, патофізіологічні аспекти розвитку гострого початку захворювання та наслідки перенесеної хвороби [7, с. 264-268. 8, с. 1091].

Загалом, за даними досліджень С.Н. Sudre et al., (2020), близько п'ятої частини людей, які перехворіли на коронавірусну інфекцію, після захворювання мають прояви постковідного синдрому (post-COVID-19 syndrome) – це симптоми, які утримуються до 3 –х місяців, а в 2,3% випадків – навіть довше, та не мають альтернативного діагнозу. Post-COVID-19 syndrome – це самостійна проблема, яка асоціюється з безпосередньою прямою дією вірусу SARS-CoV-2, та long COVID-19 – стан, який супроводжує персистенцію вірусу в організмі. Статистика на прояви постковідного синдрому є зростаючою [13, с. 359–360]. На сьогодні, ми стикаємося з тим, що COVID-19 являє собою важку

полісистемне захворювання з ураженням не тільки респіраторної та серцево-судинної систем, а ще й центральної нервової системи (ЦНС). Безперечно, що цей вірус демонструє нейротропізм, ускладнюючи стан через ураження центру дихання, що збільшує гіпоксично-ішемічні зміни органів та тканин. В свою чергу системне запалення, що виникає під час цитокінового шторму, збільшення прозапальних субстанцій у тканинах ЦНС, нейрогліальна реактивність змінюють нейро-хімічний стан та руйнують систему нейрональних мереж. Ці органічні зміни ЦНС спільно із стресом, спричиненим переживаннями пандемії та соціальними обмеженнями, дають початок розвитку нервово-психічних патологій та органічних змін в центральній та периферичній нервовій системі [10, с. 39–46. 11, с. 116–123. 13, с. 359–360].

Виділяють декілька шляхів потрапляння коронавірусу до ЦНС, що підтверджує його нейротропізм. Перший з них - це потрапляння SARS-CoV-2 у ЦНС крізь нюхові рецептори у верхній носовій раковині та через аксони нюхового нерву до нюхової цибулини, колонізуючи ЦНС. За клінічними спостереженнями, аносмію спостерігають у більшості хворих на SARS-CoV-2. Крім того, вірус може потрапляти в мозок через інші нерви, наприклад, через трійчастий нерв, який проектує ноцицептивні шляхи в носовій порожнині та сенсорні волокна блукаючого нерва, які іннервують дихальні шляхи, та можуть обумовити інші шляхи інвазії вірусу [10, с. 39–46. 14]. Коронавірус може привести до руйнування структур головного мозку, такі як кора лобної долі, лімбічної системи, гіпоталамусу, мозочка, стовбура мозку тощо. Нейронні клітини, що експресують АПФ-2, розташовані у навколівентрикулярних структурах – паравентрикулярне ядро, одиночний тракт, ростральний вентролатеральний довгастих мозок. Ці області ЦНС доволі мало захищені гематоенцефалічним бар'єром (ГЕБ), проте, вони мають важливе значення у регуляції серцево-судинної та дихальної систем. Відсутність гематоенцефалічного бар'єра робить ці ділянки ЦНС уразливими при системному запаленні внаслідок дії нейротоксичних молекул та безпосереднього ураження коронавірусом. В результаті COVID-19 – інфекції виникає пошкодження ГЕБ, через масове збільшення прозапальних цитокінів. Потрапивши в мозок, запальні клітини викликають нейрозапалення, що призводить до порушення гомеостазу, зміни нейронних зв'язків та індукує загибель нейронів. Гіпоксія, яка виникає внаслідок зниженої вентиляційної здатності легень, викликає гіпоксично-ішемічні зміни в ЦНС та є наслідком пригнічення і механічної руйнації клітин дихального центру стовбура мозку [11, с. 116–123. 12. 13, с. 359–360]. Ймовірно, ще один шлях потрапляння вірусу у мозок – уражені ендотеліальних клітин, які вистилають судинну систему мозку.

Клінічні критерії наявності постковідного синдрому різноманітні і мають неспецифічний характер. Він може виражатись наступними ознаками:

- слабкістю, апное, задишкою;
- цефалгією, міалгією, атралгією;
- порушенням сну;
- агевзією, аносмією;
- нестабільністю тиску і пульсу;

- когнітивними порушеннями, що проявляються депресією, станом тривоги, втратою пам'яті.

Можуть інколи спостерігатись неврологічні порушення, які нагадують синдром Гієна – Барре. Частіше бувають такі неврологічні прояви як головний біль, втрата нюху, смаку, вогнищеві розлади, запаморочення, когнітивні порушення та емоційні розлади [12. 13, с. 359–360. 14].

Діагностика постковідного синдрому як і будь-якої хвороби базується на анамнестичних даних. По-перше, це наявність симптомів гострої інфекції COVID-19 довше трьох тижнів. Такі пацієнти потребують детального обстеження серцевої, дихальної, нервової систем, визначення маркерів системного запалення, виключення розвитку автозапальних, аутоімунних процесів. Щодо терапії неврологічного постковідного синдрому, то сьогодні немає чітко розроблених протоколів лікування. Технології медичної допомоги розробляються на базі досвіду лікарів різних спеціальностей [9. 10, с. 39–46. 11, с. 116–123].

Таким чином, пандемія COVID-19, як і будь-яка пандемія, може призводити не тільки до масового ураження населення, а до економічної, соціальної кризи. Патологія нервової системи, психологічні проблеми, психіатричні розлади, які виникли у багатьох людей на тлі пандемії COVID-19, представляють серйозну клінічну проблему, при якій необхідні додаткові дослідження на великих групах пацієнтів для остаточного розуміння механізмів їх розвитку та розробки схем лікування, подальшої реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Дальке Р. Значение и предназначение болезней / Р. Дальке, Т. Детлефсен // Болезнь как путь / Р. Дальке, Т. Детлефсен. – Санкт-Петербург: ИД «ВЕСЬ», 2004. – С. 320.
2. Земмельвейс И. Ф. История медицины [Електронний ресурс] / Игнац Филипп Земмельвейс – Режим доступу до ресурсу: http://www.historymed.ru/encyclopedia/doctors/index.php?ELEMENT_ID=4948.
3. Кирьянова А. Доктор жизнь. Психологические эссе о жизни [Електронний ресурс] / А. Кирьянова – Режим доступу до ресурсу: https://bookz.ru/authors/anna-kir_anova/doktor-j_841.html.
4. Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия / Н. Пезешкиан – Москва: Медицина, 1996. – С. 215.
5. Тімченко О. В. Кризова психологія / О. В. Тімченко // Навч. посіб. / О. В. Тімченко. – Харків: НУЦЗУ, 2010. – С. 401.
6. Asadi-Pooya A. A. Central nervous system manifestations of COVID-19: A systematic review. / A. A. Asadi-Pooya, L. Simani. // J. Neurol. Sci.. – 2020. – №413. – С. 116–123.
7. Brown E. The potential impact of COVID-19 on psychosis: a rapid review of contemporary epidemic and pandemic research [Електронний ресурс] / Brown // Schizophr. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.1016/j.schres.2020.05.005>.
8. Chen T. Clinical characteristics of 113 deceased patients with coronavirus disease 2019 / Chen et al // retrospective study / BMJ 368, 2020. – С. 1091.

9. Hui D. S. The continuing 2019-nCoV epidemic threat of novel coronaviruses to global health - The latest 2019 novel coronavirus outbreak in Wuhan / D. S. Hui, E. A. and // Infection disorder / D. S. Hui, E. A. et al. – China, 2020. – (91). – С. 264–266.

10. Morens D. M. The 1918 influenza pandemic: insights for the 21st century / D. M. Morens, A. S. Fauci. // J. Infect. Dis. – 2007. – №195. – С. 1018–1028.

11. Paniz-Mondolfi A. Central nervous system involvement by severe acute respiratory syndrome coronavirus –2 (SARS-CoV-2) / Paniz-Mondolfi. // J. Med. Virol. – 2020. – С. 699–702..Yang J. J. Immune biomarkers alterations in post-traumatic stress disorder: a systematic review and meta-analysis / J. J. Yang, W. Jiang. // J. Affect Disord. – 2020. – №268. – С. 39–46.

12. Psychiatric complications in patients with severe acute respiratory syndrome (SARS) during the acute treatment phase: a series of 10 cases / [S. K. Cheng, J. S. Tsang, C. W. Wong et al.]. // Br. J. Psychiatry. – 2004. – №184. – С. 359–360.

13. Severance E. G. Deciphering microbiome and neuroactive immune gene interactions in schizophrenia [Електронний ресурс] / E. G. Severance, R. H. Yolken // Neurobiol. Dis. 135.. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.1016/j.nbd.2018.11.016>.

14. Wu Y. Nervous system involvement after infection with COVID-19 and other coronaviruses [Електронний ресурс] / Wu et al – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2020.03.031>. (2020).

ПРО ДЖЕРЕЛА СУЧАСНИХ КОНСЦІЄНТАЛЬНИХ НАПАДІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ МОЛОДІ

Корсак Юрій Костянтинович,

*кандидат філософських наук, Інститут вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України, м. Київ*

Критичний аналіз усіх років відновленої незалежності України свідчить про те, що факт її несподіваної появи беззастережно радісно був зустрінутий тільки національною діаспорою, а не населенням хоча б одної держави світу. Замість підтримки ми сповна відчули вплив глобальної консцієнтальної війни й різноманітних когнітивних нападів, які з безлічі причин проводять різні політичні, економічні, військові об'єднання. Отримані співгромадянами у системі освіти знання стосувалися історичних прикладів війн давнього і недавнього минулого, тому обізнаність про характер та особливості цієї війни XXI століття є підстави вважати надто низькою. Саме це й зробило нас порівняно легкою здобиччю для іноземних нападників. Надто мало матеріалів і досліджень, які б аналізували ситуацію, що склалася, і давали б змогу підвищити здатність протидіяти цій *багатовекторній інформаційній навалі*.

Одразу уточнимо значення останніх трьох слів. Вони стосуються різноманітного й багаторічного впливу східних сусідів з метою визнання єдності двох народів, і зупинення просування НАТО на схід. А також планомірного впливу «західних доброзичливців», які вже досягли бажаного в руйнуванні науки і промисловості України, концентруючись тепер на створенні